

Ténykép

Szegedi Krisztina:

Az orosz tőke „befolyása” az Észak-magyarországi régió gazdaságában

A tanulmány célja, hogy néhány érdekes és figyelemreméltó statisztikai adat elemzésével felhívja a figyelmet a magyar-orosz kapcsolatok fontosságára. Sokan tévesen úgy gondolják, hogy Magyarországnak európai uniós tagországgént nincs szüksége az egykori legnagyobb gazdasági partnerére, Oroszországra. Magyarország számára a múlt és a jelen gazdasági folyamatai egyaránt jelentőséggel bírnak. Mint volt KGST és újdonsült EU-s tagország Oroszországgal és az Európai Unióval folytatott kapcsolatai is meghatározóak, továbbá Magyarország „összekötő híd” szerepét sem szabad elhanyagolni. Ennek tükrében megvizsgálom az orosz nyelvtudás és nyelvtanítás helyzetét országos és régiós viszonylatban, bemutatom az orosz-magyar külkereskedelmi kapcsolatok fejlődését, kitekintek a külföldi tőkebefektetés helyzetére Magyarországon, végül az idegenforgalmi statisztikákat elemzem országos és észak-magyarországi regionális szinten.

Nyelvtudás és az orosz nyelv ismerete

A 2001. évi népszámlálás adatai szerint Magyarország 10.198.315 fős népességéből a lakosság 19,2 százaléka, szám szerint 1.958.636 nyilatkozott úgy, hogy anyanyelvükön kívül legalább egy másik nyelven képesek másokat megérteni, és magukat megértetni. Az 1960. és az 1980. évi népszámlálások alkalmával átlagosan a népesség alig egytizede tudott anyanyelvén kívül egy másik nyelven. Az elmúlt évtizedben a más nyelven is beszélők száma és az aránya tehát megduplázódott, ami pozitív képet mutat, viszont az Európai Unió korábbi 15 tagországhoz képest még mindig nagy a lemaradás, hiszen ott a lakosság 53 százaléka, vagyis gyakorlatilag minden második ember meg tudja magát értetni egy másik nyelven is.

Amikor a magyarok idegen nyelv tudását vizsgáljuk, nem szabad figyelmen kívül hagyni néhány fontos nyelvtudományi, földrajzi és történelmi vonatkozású kérdést. Az EU-15-ök lakosságának anyanyelve a finnnek és az afrikai, illetve az ázsiai bevándoroltak kivételével az indoeurópai (indogermán) nyelvcsaládba, a magyar nyelv a finnel együtt pedig az uráli nyelvcsalád finnugor nyelv csoportjába tartozik. A magyar nyelv úgy nyelvtanilag, mind szóalkotásilag idegen az európai nyelvektől, ezért megtanulásuk és szinten tartásuk sem kis feladat. Emellett az ország földrajzi elhelyezkedése, a kereskedelmi érdekeltségek mind közre játszanak a lakosság más nyelvek iránt való érdeklődésében.

Magyarországon a második nyelvet is beszélők száma több csoportból tevődik össze. Az egyik csoport azokból áll, akik megtanulnak anyanyelvükön kívül akár az iskolai oktatásban, akár valamely külön nyelvtanfolyamon egy másik nyelvet, pl. az angolt. A második csoport azokból tevődik össze, akik az országban élő valamelyik nemzetiségi csoporthoz tartoznak, magyar anyanyelvűnek vallják magukat, de az anyanyelven kívül beszélt nyelvként jelölik meg szüleik, nagyszüleik anyanyelvét. Harmadik csoportként meg kell említeni azokat, akik a történelmi Magyarország elcsatolt területeiről, Kárpátaljáról, Erdélyből, a Vajdaságból vándorolnak be, s magukkal hozzák azt a nyelvet, amelyet a korábbi lakóhelyen megtanultak, pl. a román.

Amíg az 1960. évi népszámlálásnál a férfiak 9,1, a nőknek pedig csak 8,2 százaléka beszélt anyanyelvén kívül más nyelvet, addig az 1980-as évektől napjainkig az arány fokozatosan megfordult a nők javára, és így 2001-ben a férfiak 18,9, a nőknek pedig 19,5 százaléka tudott már anyanyelve mellett egy másik nyelven beszélni. Az arányok ilyen módon való alakulása

szorosan összefügg a négy évtized alatt bekövetkezett iskolázottsági szintnek a nők javára történő változásával.

Az 1990. évi adatok szerint a négy fő korcsoporton belül a 60 éves és az annál idősebbek beszéltek legnagyobb arányban (11,4 százalék) anyanyelvükön kívül legalább egy másik nyelvet. Ugyanez az arány 2001-ben már a 15–39 évesek körében a legmagasabb, 30,3 százalék, szemben az 1990. évi 11,2 százalékkal. Nagy általánosságban elmondható, hogy ma a 40 éven aluliak körében megközelítőleg háromszor többen beszélnek egy másik nyelvet, mint 11 évvel korábban. A fiatalság körében az arányszámok gyors növekedésének elsőrendű oka az iskolai oktatás keretében bevezetett kötelező, sok esetben nem egy, hanem két idegen nyelvnek az oktatása, továbbá az egyetemi, főiskolai diplomák megszerzhetőségének kötelező nyelvvizsga letételéhez kötése. Köztudott, hogy a népszámlálások során a bevételeket nem kell okmányokkal igazolni, így azt nem lehet tudni, hogy a bevételek anyanyelven kívüli nyelvtudás milyen értékű és évek multával mennyi marad meg az így szerzett nyelvtudásból. Az országba az évezred utolsó évtizedében számos fiatalabb korosztályba tartozó személy vándorolt be, akik magukkal hozták korábbi nyelvtudásukat, amely szintén növeli a legalább két nyelven beszélők számát.

A 2001. évi népszámlálás adatai szerint az érettségivel, mint legmagasabb végzettséggel rendelkezők 27 százaléka mondta, hogy anyanyelvén kívül tud egy másik nyelvet is. Az egyetemen, főiskolán legalább egy évfolyamot elvégzett, de még oklevelet nem szerzett népességnél ez az arány már 71,3 százalék, az említett kötelező nyelvtanulás miatt. Ezzel szemben a diplomásoknak csak 56,6 százaléka van ilyen tudás birtokában, azért, mert sokan vannak közöttük olyanok, akiknek nem volt kötelező a korábbi években a nyelvvizsga letétele.

Minden második vezető, értelmiségi tud anyanyelvén kívül legalább egy másik nyelven. Az egyéb szellemi foglalkozásúak körében ez az arány még az egyharmadot sem éri el. Az 1990. évi népszámláláskor a vezetők negyede sem beszélt anyanyelve mellett másik nyelvet. Az arányok ugrásszerű emelkedésének az az oka, hogy az elmúlt évtizedben a magyarországi vállalatok nagy száma került külföldi irányítás alá, ahová vezető beosztásba csak olyanok kerülhettek, akik rendelkeztek megfelelő nyelvtudással. A szolgáltatási foglalkozásúak ötöde, az ipari, építőipar foglalkozásúak tizede beszél anyanyelve mellett legalább egy másik nyelven.

Ma Magyarországon, az anyanyelven kívüli nyelvtudásban az első helyet a német nyelv foglalja el, a 2001. évi adatok szerint a lakosság 9,4 százaléka beszél németül. A 957 ezer főleg magyar anyanyelvű németül tudó mellett még több mint 33 és fél ezer német anyanyelvű is él az országban. Magyarország a történelmi hagyományaival, gazdasági kapcsolataival erősen kötődik a német nyelvterülethez ezen belül is a szomszédos Ausztriához. A második helyet a ranglistán az angol foglalja el, 9,2 százalékkal, bár a számítógép elterjedésével és az új típusú oktatási rendszer bevezetésével ez az arány folyamatosan nő. A többi idegen nyelv ismerete jelentősen lemaradt a némethez és az angolhoz képest: 2001-ben franciául a lakosság 1,2 százaléka beszélt, olaszul 0,6 százalék, spanyolul pedig 0,2 százalék tudott. A magyarországi népesség anyanyelven kívüli nyelvtudásának teljessége érdekében meg kell említeni, hogy a lakosság nagyon sokféle nyelvet, de egy-egy nyelvet nagyon kis létszámban ismer. Ez a nyelvtudás elsősorban történelmi, nemzetiségi, kisebbségi okokra vezethető vissza. E nyelvek zömét a környező országokban beszélt szláv nyelvek alkotják. Anyanyelvükön kívül például románul tudnak közel 82 ezren, szlovákul 47 ezren, horvátul 26 ezren, szerbül 20 ezren.

Az 1990. évi népszámlálásnál 153 ezren mondták magukról, hogy oroszul tudnak anyanyelvükön kívül. Várható lett volna, hogy 2001-re – a négy évtizedes kötelező iskolai oktatás megszűnése után – számuk csökkenni fog. Ez nem következett be, mert a legutóbbi

népszámláláskor közel 183 ezren mondták (vagyis a népesség 1,8 százaléka), hogy anyanyelvük mellett beszélik az orosz nyelvet. Nagy hányaduk a 15–59 évesek köréből tevődik ki, közel 40 százalékuk vezető, értelmiségi foglalkozású.

Ha az általános és középiskolai oktatásban vizsgáljuk az orosz nyelv helyét, akkor a következő tendenciát figyelhetjük meg: 1996-ban még az általános iskolások 1,5, a gimnazisták 3,3 és a szakközépiskolások 2,08 százaléka tanult oroszul országos viszonylatban. Ez az arány az évek folyamán fokozatosan csökkent, 2002-re az általános iskolásoknak csupán 0,85 százaléka, a gimnáziumi tanulók 0,58 százaléka, illetve a szakközépiskolások 0,28 százaléka tanulja az orosz, mint idegen nyelvet.

Az Észak-magyarországi régió három megyéjét összehasonlítva az országos eredményekkel, arra a megállapításra juthatunk, hogy a vizsgált időszak kezdetén, 1996-ban az általános iskolai orosz nyelv oktatása Borsod-Abaúj-Zemplénben és Hevesben magasabb az országos átlagtól (1,6 ill. 2,58 %), Nógrádban viszont csak töredéke annak (0,39 %). A gimnáziumokban már csak Borsod-Abaúj-Zemplén megye haladja meg az országos értékeket (4,7 %), Heves megye és Nógrád megye is elmarad az átlagos értéktől (3,14 és 1,58 %). A szakközépiskolai felmérések a gimnáziumi eredményekhez igazodnak: továbbra is Borsod-Abaúj-Zemplén a legeredményesebb 7,5 százalékkal, míg Heves és Nógrád ismét lemarad 0,73 ill. 0,98 százalékos értékekkel.

A 2002. évi adatokat vizsgálva még elszomorítóbb következtetésekre juthatunk. Mindhárom megye meglehetősen elmarad az országos átlagoktól. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az általános iskolásoknak csupán 0,007 százaléka, Hevesben és Nógrádban ugyanennek a korcsoportnak 0,25 ill. 0,056 százaléka tanult orosz nyelvet. A gimnáziumok és szakközépiskolák mutatószámai még ennél is rosszabb képet adnak. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a gimnáziumi tanulók 0,02 százaléka, Heves megyében pedig a szakközépiskolások 0,03 százaléka ismerkedik az orosz nyelvvel. A felmérés alapjául szolgáló többi iskolaformában és képzésben, a három megyében már senki sem tanul oroszul iskolai keretek között.

Ha az ország egész területét vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy mind az 1996-os adatokat tekintve, mind pedig a 2002-es felmérés eredményei azt bizonyítják, hogy a legmagasabb arányt az orosz nyelv általános és középiskolai oktatásában Budapesten kívül az észak-alföldi régió éri el, ezen belül is Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megyék. Ez az eredmény természetesnek is tekinthető az adott megyék jelenlegi és múltbeli földrajzi-történelmi-gazdasági kapcsolata miatt. Az Észak-magyarországi régióhoz minden téren közelebb áll a szlovák nyelvterület.

A külkereskedelmi kapcsolatok alakulása

A külkereskedelmi kapcsolatokra irányuló vizsgálataimat természetesen csak országos viszonylatban végezhettem, hiszen ez irányú felmérések és statisztikák sem regionális, sem megyei szinteken nem állnak rendelkezésre. Megállapítható, hogy az elmúlt tíz évben Magyarországon a behozatal és a kivitel tekintetében folyamatos növekedés tapasztalható. Míg 1993-ban az ország összes importjának értéke – folyó áron számítva – 1162,5 milliárd forint volt, addig ugyanebben az évben a kivitel értéke 819,9 milliárd forintot tett ki. A következő tíz évben közel tízszeresére nőtt mindkét érték: 2003-ban az összes import 10695,4 milliárd forint, míg az összes export 9643,7 milliárd forint volt.

1993-ban még a Szovjetunió utódállamaival bonyolítottuk a külkereskedelmi forgalmunk nagy részét, az import több mint 22 százaléka érkezett az utódállamokból, az exportunkban viszont a korábbi legfontosabb partnerünk a második helyre esett vissza, ekkor az orosz illetve a FÁK-

országokba irányuló kivitel aránya 15,2 százalék volt, melyet megelőzött Németország a maga 26,6 százalékos részesedésével.

1. táblázat: Az orosz nyelvet tanulók száma az általános és középiskolákban (1996-2002)

Év	Terület	Összes idegen nyelv			Ebből orosz nyelv		
		Ált. isk.	Gimn.	Szakközépisk.	Ált. isk.	Gimn.	Szakközépisk.
1996	Országos	676198	265699	224374	10426	8854	4678
	BAZ	53781	19091	9805	873	903	735
	Heves	22716	7148	8406	587	225	62
	Nógrád	14543	4366	4148	57	69	41
1997	Országos	724635	272866	232608	8631	5850	3362
	BAZ	54104	19099	18674	806	516	537
	Heves	22706	6865	8695	234	72	28
	Nógrád	15095	4327	4132	68	27	48
1998	Országos	733475	275363	239041	7344	3858	2006
	BAZ	28003	18616	19417	395	252	312
	Heves	22329	7330	8610	154	38	12
	Nógrád	15105	4405	4145	50	-	62
1999	Országos	737360	188626	246133	6312	3088	1468
	BAZ	55876	18713	19680	290	163	191
	Heves	22469	7535	9150	130	16	12
	Nógrád	15105	4646	4486	193	11	55
2000	Országos	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
	BAZ	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
	Heves	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
	Nógrád	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
2001	Országos	667980	335635	261858	3538	2638	1293
	BAZ	51536	21921	21222	31	85	20
	Heves	20578	8754	9383	81	-	-
	Nógrád	13922	5449	3957	7	1	-
2002	Országos	697481	362320	272367	2687	2115	767
	BAZ	53526	23186	22011	39	57	-
	Heves	20157	10328	9448	52	-	3
	Nógrád	14209	6063	4478	8	-	-

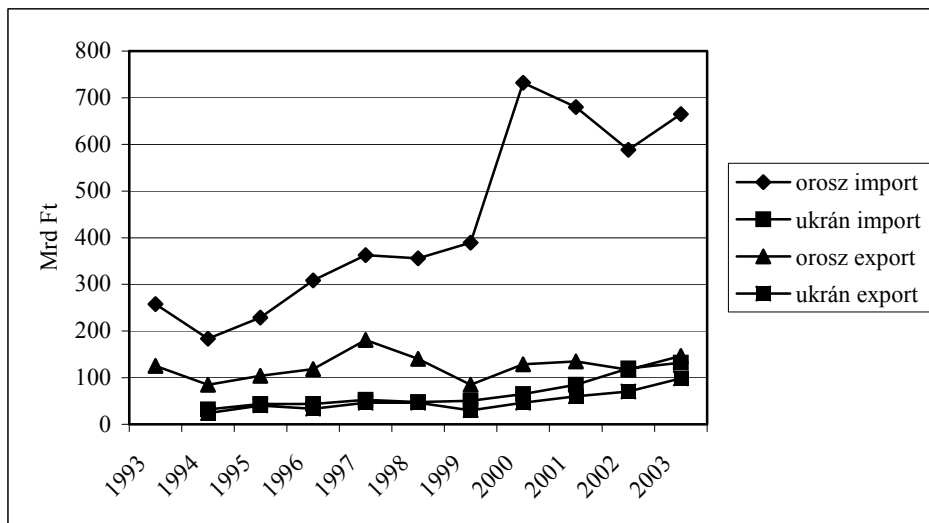
Forrás: KSH Területi Statisztikai Évkönyvei

A vizsgált időszakban 1993 és 1997 között az Oroszországba irányuló importunk kis mértékben ugyan, de fokozatosan nőtt. Az exportunk előbb csökkent, majd 1997-ben emelkedett. Ez a folyamat 1998 nyaráig tartott. Az 1998 augusztusában kirobbanó orosz pénzügyi válság megrázó fordulatot hozott. Néhány hónapra szinte teljesen megszakadtak az exportkapcsolatok Oroszországgal, de érzékelhetően csökkent az orosz exportőrök magyarországi tevékenységeinek aránya is. 1999 második felétől lassú élénkülés figyelhető meg a kétoldalú áruforgalomban Oroszország és Magyarország között, mely növekedés azóta is folyamatosan érezhető.

2003-ban már a behozatal és a kivitel tekintetében is Németország szerepel az első helyen a magyar ranglistán. Magyarország ma már külkereskedelmének közel háromnegyedét bonyolítja az Európai Unió tagállamaival. A főbb kereskedelmi partnereink az Európai Unióban, Németország után: Ausztria, Olaszország, Hollandia, Franciaország és Nagy-Britannia. Az

európai uniós termékforgalom-növekedés oka többek között, hogy a csatlakozás időpontjának közeledtével az export-import kapcsolatok fokozatosan bővültek, folyamatos politikai és gazdasági közeledés volt érzékelhető, amely kapcsolatok a teljes tagsággal természetesen tovább erősödnek. Emellett nem lehet figyelmen kívül hagyni azokat a kereskedelmi kedvezményeket sem, amelyeket Magyarország kapott, és amelyek mind a mai napig jelentősen hozzájárulnak a magyar exportfeltételek javulásához és a hazai termelők felzárkózásához az egységes piac versenyfeltételeihez való alkalmazkodás terén.

Oroszország jelenleg a magyar exportban a tizenötödik, importban pedig az ötödik helyen áll. Az Orosz Föderáció vevői és beszállítói között Magyarország mindkét felállított rangsorban a tizenötödik hely körül mozog. Nem szabad figyelmen kívül hagynunk az ukrán fél szerepét sem az export-import kapcsolatok terén. Az ukrán kapcsolatok is fejlődést mutatnak a külkereskedelemben, bár ez a növekedés nem olyan nagy mértékű, mint az orosz partner esetében.

I. ábra: A magyar-orosz és magyar-ukrán külkereskedelmi forgalom alakulása (1993-2003)

Forrás: KSH Statisztikai Évkönyvek, Magyar Statisztikai Zsebkönyvek

Ukrajna a 2003-as adatok szerint Magyarország számára a tizenkilencedik export-célállomás, az importőrök közül pedig a rangsorban a huszonegyedik beszállító ország. Az áruszerkezetet tekintve az orosz és az ukrán behozatal és kivitel hasonlóan alakul, de természetesen ukrán vonatkozásban jóval szerényebb eredményeket ismerhetünk meg.

Magyarországon egyes ágazatok erősen az orosz piacra orientáltak. A kivitelre kerülő termékek közül jelentős az orosz piac részesedése az élelmiszerek, zöldség- és gyümölcskészítmények, szeszesitalok vonatkozásában, illetve tekintélyes helyet foglalnak el a feldolgozott termékek – ezen belül elsősorban a vegyipari és gyógyszeripari termékek. Szintén nem szabad elfeledkeznünk a gépek és szállítóeszközök jókora arányáról az orosz és ukrán piacon egyaránt.

A magyar import struktúrája nem változott az előző évekhez, évtizedekhez képest. Az energiahordozók és a nyersanyagok vezető szerepét bizonyítja, hogy ezeknek a termékeknek 67,7 százaléka érkezik Oroszországból, míg ugyanebben a termékkörben az ukrán import a harmadik helyen áll, 5,2 százalékos részesedéssel.

Véleményem szerint Magyarországnak nem szabad egyoldalúan csak az Európai Unióra koncentrálni a külkereskedelmi kapcsolatok alakításában. Nem lehet, és nem is kell figyelmen kívül hagynunk Oroszország hatalmas gazdasági erejét, jelentős energiakészleteit, természetes nyersanyagforrásait. Magyarország számára sok lehetőséget tartogat az „összekötő híd” szerep az Európai Unió és Oroszország között. Ezeknek a lehetőségeknek a kihasználásával, a megfelelő kétoldalú kapcsolatépítéssel, a tranzit infrastruktúra fejlesztésével a magyar gazdaság nagy fejlődésnek indulhat, és Magyarország komoly szerephez juthat a két nagyhatalom közötti kereskedelemben.

2. táblázat: A külkereskedelmi forgalom értéke (folyó áron)

Év	Ország	Behozatal		Kivitel	
		Mrd Ft	előző év = 100,0	Mrd Ft	előző év = 100,0
1993	<i>Összesen</i>	1162,5	132,3	819,9	97,2
	Oroszország*	257,9	174,2	125,2	113,0
	Ukrajna	-	-	-	-
1994	<i>Összesen</i>	1537,0	132,2	1128,7	137,7
	Oroszország	183,7	80,9	84,9	96,7
	Ukrajna	32,1	242,6	24,2	164,4
1995	<i>Összesen</i>	1936,4	96,1	1662,0	108,4
	Oroszország	229,3	124,8	104,4	123,1
	Ukrajna	44,0	190,0	40,4	205,9
1996	<i>Összesen</i>	2834,4	111,7	2429,6	112,9
	Oroszország	308,8	134,2	118,4	113,4
	Ukrajna	44,1	100,3	33,5	83,0
1997	<i>Összesen</i>	3961,2	126,4	3566,8	129,9
	Oroszország	362,9	118,8	180,9	153,0
	Ukrajna	52,5	119,1	46,9	131,5
1998	<i>Összesen</i>	5511,5	124,9	4934,5	122,1
	Oroszország	355,9	98,1	140,2	77,5
	Ukrajna	48,2	92,0	46,9	100,0
1999	<i>Összesen</i>	6645,6	114,3	5938,5	115,9
	Oroszország	389,6	109,5	84,8	60,5
	Ukrajna	50,8	105,4	30,4	64,8
2000	<i>Összesen</i>	9064,0	120,8	7942,8	121,7
	Oroszország	731,8	187,9	129,2	152,4
	Ukrajna	65,2	128,3	46,8	154,1
2001	<i>Összesen</i>	9665,1	104,0	8748,2	107,7
	Oroszország	679,8	92,9	135,3	104,7
	Ukrajna	84,9	130,1	60,1	128,5
2002	<i>Összesen</i>	9704,1	105,1	8874,0	105,9
	Oroszország	588,5	86,6	117,0	86,5
	Ukrajna	119,7	141,0	70,7	117,6
2003	<i>Összesen</i>	10695,4	110,2	9643,7	108,7
	Oroszország	665,2	113,0	146,7	126,1
	Ukrajna	132,4	110,6	98,9	139,8

*Megjegyzés: Szovjetunió utódállamai

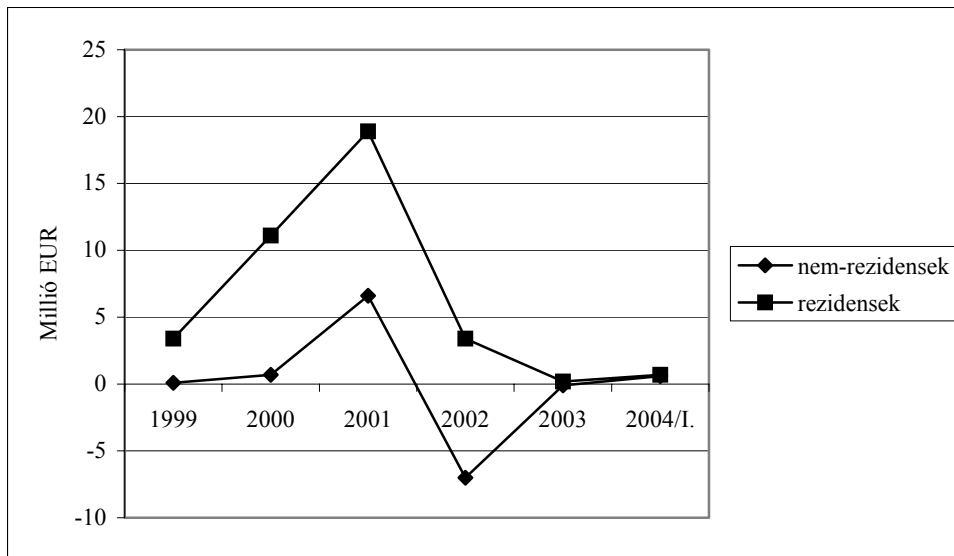
Forrás: KSH Statisztikai Évkönyvek, Magyar statisztikai Zsebkönyvek

Külföldi tőkebefektetés

Az 1990-es években Észak-Magyarország kedvezőtlen pozíciója a térségben működő külföldi érdekeltségű vállalkozások számát tekintve végig jellemző volt. 1993-ban a régióban összesen 681 külföldi érdekeltségű vállalkozás működött, ami az országban működő összes hasonló érdekeltségű vállalatnak csupán a 3,24 százalékát teszi ki. A három megye közötti arány is jelentős eltéréseket mutat: 358 Borsod-Abaúj-Zemplénben, 171 Hevesben és 152 Nógrádban. A külföldi érdekeltségű vállalkozások jegyzett tőkéje a régióban, 1993-ban 44,9 milliárd forint volt, amiből 62,8 százalék volt a külföldi részesedés.

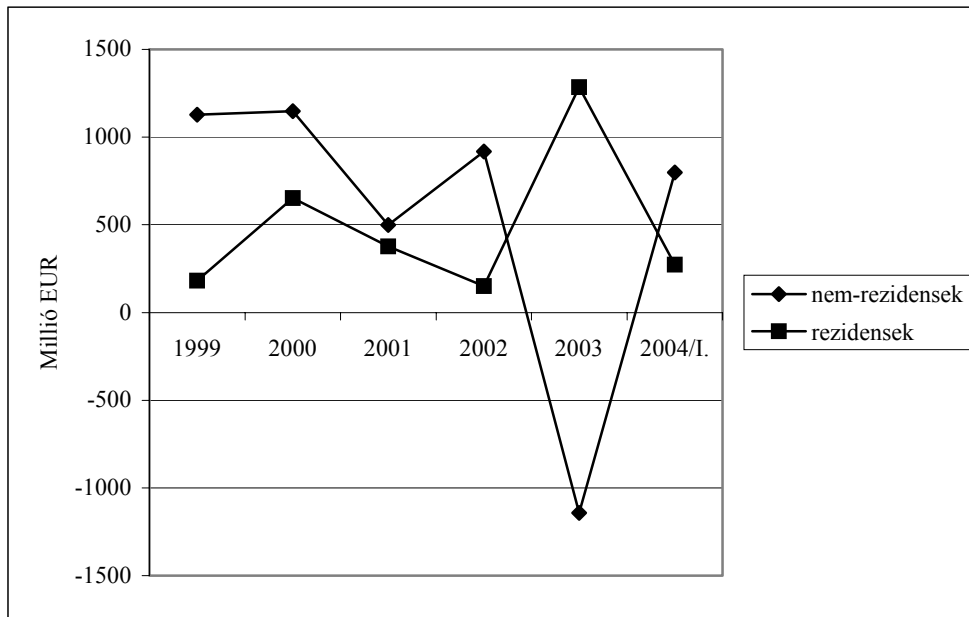
A külföldi tőkebefektetők száma a régióban a vizsgált egy évtized alatt ugyan nőtt, de még 2002-ben is csak összesen 785 külföldi érdekeltségű vállalat működött a három északi megyében, ami az országos adatok 3,05 százalékát adja. Ezzel az értékkel az Észak-magyarországi régió a regionális rangsorban az utolsó helyre kényszerült. A jegyzett tőke tekintetében sem javult sokat a helyzet. 2002-ben Észak-Magyarországon a külföldi érdekeltségű vállalkozások jegyzett tőkéje 463,3 milliárd forint volt, amely értékkel 5,32 százalékkal részesedik az országos 100 százalékból. a jegyzett tőkéből való külföldi részesedés 2002-ben 331 milliárd forint volt, vagyis a összes külföldi érdekeltségű vállalatánál bejegyzett tőkének a 71,4 százaléka. Ezzel az értékkel is elmaradunk az országos átlagtól. A három megye közül mindvégig Borsod-Abaúj-Zemplénben a legmagasabb a külföldi érdekeltségű vállalatok száma és jegyzett tőkéje is. Az egy vállalkozásra jutó jegyzett tőke nagysága a megyében a 2002-es adatok szerint 837,7 millió forint volt, amiből a külföldi részesedés 559,2 milliót tett ki.

Az egy lakosra jutó befektetett külföldi tőke tekintetében a hazai régiók sorrendjében Észak-Magyarország középen helyezkedik el, megelőzve a Dél-dunántúli, Dél-alföldi és Észak-alföldi régiókat. A régiós átlag azonban nagy eltéréseket takar. Bár az utóbbi években, Nógrádban a külföldi befektetés aránya folyamatosan nő, az egy lakosra vetített külföldi tőkeállomány nagysága ebben a megyében még mindig csak a felét teszi ki a hevesi és borsodi átlagnak.

2. ábra: A rezidens és nem-rezidens orosz tőkebefektetések Magyarországon, egyenleg (1999-2004/I.)

Forrás: www.mnb.hu

3. ábra: A rezidens és nem-rezidens európai tőkebefektetések Magyarországon, egyenleg (1999-2004/I.)

Forrás: www.mnb.hu

Az orosz tőkebefektetéseket illetően országos szinten megállapítható, hogy mind a rezidensek, mind a nem-rezidensek tekintetében a 2001-es évben volt a csúcspont, majd a várható tendenciákkal ellentétben, a következő évben, 2002-ben egy drasztikus zuhanás következett be, mely mélypont óta ismét fokozatos növekedés érezhető. Az orosz tőkebefektetések aránya az országban nem számottevő, az európai tőkebefektetéseknek mindössze 1,87 százalékát tette ki 1999-ben, míg 2004. első félévében már csak 0,25 százalékos részesedéssel voltak jelen az orosz tőkések a külföldi befektetők között Magyarországon.

Észak-Magyarországon a külföldi tőkebefektetés 40 százaléka Németországból, 24 százaléka pedig Nagy-Britanniából származik. Az orosz és ukrán befektetések aránya kevesebb, mint 3 százalék. A beáramlott tőke Borsod-Abaúj-Zemplénben elsősorban a feldolgozóipar és az energiaellátás – ezen belül villamosenergia, gáz- gőz- és vízellátás – területére irányul. Hevesben a gépipar, valamint az élelmiszer, ital, dohánygyártás vonzotta a legtöbb külföldi tőkét. Nógrád megyében a feldolgozóipar mellett az ingatlanügyletek és a gazdasági szolgáltatások részesednek nagymértékben a beáramló külföldi tőkéből.

Azt, hogy az országon belül a külföldi működőtőke merre irányul, és hogyan helyezkedik el, főleg a népesség iskolázottsága és a régió földrajzi helyzete határozza meg. Ezért a térségben kifejezetten nagy figyelmet kell fordítani a középfokú oktatás fejlesztésére és a közlekedési infrastruktúra erősítésére. Tehát bátran bízhatunk abban, hogy az autópálya építés és a hozzá kapcsolódó infrastruktúrák fejlesztése a régió gazdasági fellendüléséhez nagymértékben hozzá fog járulni, és egyúttal a külföldi tőke beáramlásának is kedvezőbb feltételeket fog kínálni.

3. táblázat: Külföldi érdekeltségű vállalkozások

Év	Terület	Szervezetek száma	Jegyzett tőke Mrd Ft	Ebből külföldi részesezés Mrd Ft
1993	Országos	20999	1113,2	662,9
	BAZ	358	23,1	14,0
	Heves	171	12,7	8,7
	Nógrád	152	9,1	5,5
1994	Országos	23557	1398,2	833,5
	BAZ	371	26,5	17,9
	Heves	234	14,2	9,2
	Nógrád	158	9,5	5,7
1995	Országos	25096	1978,1	1304,7
	BAZ	362	61,6	35,9
	Heves	264	49,1	22,8
	Nógrád	164	11,6	8,2
1996	Országos	26130	2269,3	1602,0
	BAZ	351	143,1	99,9
	Heves	270	51,7	30,7
	Nógrád	165	11,3	8,0
1997	Országos	26527	2808,6	2054,2
	BAZ	386	151,8	106,1
	Heves	287	53,7	32,3
	Nógrád	148	11,6	9,8
1998	Országos	26799	3129,3	2395,6
	BAZ	397	157,8	114,4
	Heves	309	59,6	44,2
	Nógrád	159	12,4	10,9
1999	Országos	24796	3079,5	2555,4
	BAZ	364	148,8	117,4
	Heves	275	57,7	43,2
	Nógrád	139	11,1	9,6
2000	Országos	25132	3385,3	2876,9
	BAZ	369	137,6	103,6
	Heves	277	60,3	45,7
	Nógrád	154	14,2	13,0
2001	Országos	25385	3590,2	3121,2
	BAZ	343	151,8	123,4
	Heves	269	63,1	49,5
	Nógrád	157	21,3	19,4
2002	Országos	25693	8703,9	7020,7
	BAZ	363	304,1	203,0
	Heves	269	118,9	96,9
	Nógrád	147	40,3	31,1

Forrás: KSH Területi Statisztikai Évkönyvei, Magyar Régiók Zsebkönyvei

Az idegenforgalom helyzete

A Magyarországra látogató külföldiek közül a legtöbben Európából érkeznek. A 2003. évi adatok szerint a vendégforgalom 97,3 százalékának Európa a küldőpiaca. A tavalyi év folyamán a hagyományos küldőpiacokat tekintve emelkedett a svájci, az olasz, a német, az osztrák és a holland vendégek száma, csökkent az amerikai turistaforgalom az előző évekhez képest. A szomszédos országokat tekintve Magyarország látogatottsága nőtt a szlovák, a román és a szlovén szomszédaink részéről, viszont országos méretekben csökkent a horvát, a szerbia és montenegrói és az ukrán turisták száma. Az úgynevezett dinamikus fejlődő küldőpiacokon pedig a következő volt tapasztalható: az előző évekhez képest jó néhány ország érdeklődése megnőtt Magyarország iránt, így nőtt a látogatók száma Csehországból, Belgiumból, Izraelből, Görögországból, Svédországból, Franciaországból, Spanyolországból, Norvégiából, Nagy-Britanniából és Oroszországból. Utóbbit tekintve 3,2 százalékos volt a növekedés az előző évhez viszonyítva. A dinamikus fejlődő küldőpiacok tekintetében Finnországból, Kanadából, Japánból és Portugáliából érkező vendégek számában volt érezhető a csökkenés. Az öt legnagyobb látogatóforgalmat generáló ország sorrendje három éve változatlan: Romániából, Ausztriából, Szlovákiából, Szerbia és Montenegróból és Németországból érkezett a legtöbb látogató hazánkba.

Az összesített országos adatokat tekintve 2003-ban a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák közel kétharmadát szállodákban regisztrálták. Kettő, három és négy csillagos szállodákban töltötték az összes vendégéjszaka 64,2 százalékát. A panziók bonyolították a forgalom 10,6 százalékát, a kempingekben pedig a látogatók 10,5 százaléka töltötte pihenőidejét. Az utóbbi években országos és régiós szinten is érzékelhető a külföldi vendégek számának csökkenése és a belföldi látogatók számának emelkedése. A legtöbb külföldi vendégéjszakát, az összes külföldi vendégéjszaka 16,4 százalékát 2003-ban, augusztusban, a legkevesebbet januárban regisztrálták, melynek értéke 3 százalék volt. Májustól szeptemberig realizálódott a külföldi vendégéjszakák 64,5 százaléka.

4. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégéjszakái szállástípusonként, országonként (ezer éj)

Év	Összes vendégforgalom		Oroszország		Ukrajna	
	Kereskedelmi szálláshelyen	Ebből szállodában	Kereskedelmi szálláshelyen	Ebből szállodában	Kereskedelmi szálláshelyen	Ebből szállodában
1997	10656	6906	283	205	88	50
1998	10138	6980	247	194	89	56
1999	9943	6873	137	114	79	53
2000	10514	7365	203	148	91	68
2001	10897	7640	194	133	84	63
2002	10361	7529	178	131	118	88
2003	10040	7346	199	152	128	98

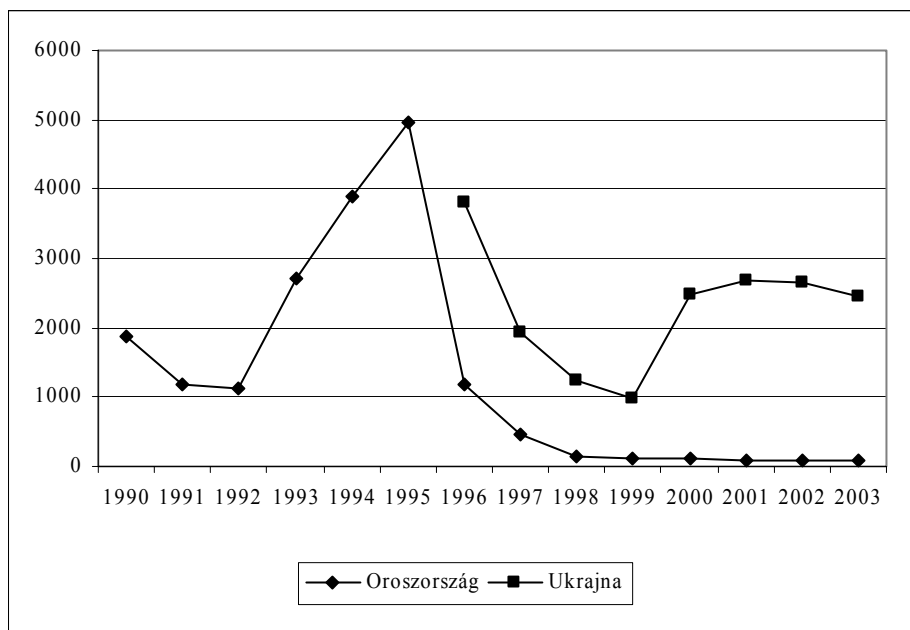
Forrás: KSH Idegenforgalmi Statisztikai Évkönyvek

2003-ban a kereskedelmi szálláshelyek egységeinek közel egyötöde (18,8 %) a Balaton turisztikai régióban található. Ezt követi Nyugat-Dunántúl (14,3 %), Észak-Magyarország (13,6%), végül a Budapest-Közép-Dunavidék turisztikai régió 12,4 százalékos részesedéssel.

A külföldi vendégéjszakák közel felét (46,4 %) a Budapest-Közép-Dunavidék régióban töltötték, a Balaton 28,1 százalékkal, Nyugat-Dunántúl 8,8 százalékkal, Észak-Alföld 5,7 százalékkal, Közép-Dunántúl 2,8 százalékkal, Dél-Dunántúl 2,6 százalékkal, Dél-Alföld 2,5 százalékkal,

Észak-Magyarország 2,2 százalékkal, a Tisza-tó 1 százalékkal részesedett a külföldi vendégéjszakákból. Jelentős növekedés érezhető a gyógyszállodák vendégéjszakáinál. Mind a Tisza-tónál, mind pedig a különböző termál-és gyógyszállók körében nagyon megnőtt a külföldi vendégek köréből a lengyel, az orosz és az ukrán vendégek aránya. Megállapítható továbbá, hogy az egyes régiók legfontosabb küldőpiacait elsősorban az adott régióhoz közel fekvő országok alkotják.

Az átlagos tartózkodási idő a kereskedelmi szálláshelyeken évek óta folyamatosan csökken. Az utóbbi három évet tekintve: 2001-ben 3,1 éjszaka, 2002-ben 3 éjszaka, míg 2003-ban 2,9 éjszaka volt. Némileg kedvezőbb képet mutatnak a külföldi értékek: 2001-ben 3,5, 2002-ben és 2003-ban átlagosan 3,4 vendégéjszakát tölthettek el külföldi vendégek kereskedelmi szálláshelyeinken. Regionális szinten is érzékelhető a csökkenés a külföldi vendégéjszakák tekintetében, Észak-Magyarországon ez az érték 13,4 százalékkal maradt el a 2002. évi adatoktól. 2003. év folyamán a legmagasabb átlagos tartózkodási időt a kempingekben regisztrálták (4,8 éjszaka), az üdülházakban 3,5, az ifjúsági szállókban 3,1, a szállodákban 2,9 a turisztaszállókban 2,6, a panziókban pedig 2,4 éjszakát tölthettek el átlagosan a vendégek.

4. ábra: A Magyarországra látogatók számának alakulása (1990-2003)

Forrás: KSH Idegenforgalmi Statisztikai Évkönyvek

A Magyarországra látogató külföldiek számát tekintve megállapíthatjuk, hogy bár nem folyamatosan, de csökkenő tendenciát tapasztalhatunk. 1990-ben 37.632 ezer külföldi látogatott hazánkba, míg 2003-ban csak 31.412 ezer fő. A fenti diagramból kiolvasható, hogy az orosz és ukrán látogatók számában is érezhető a változás. 1990-ben a külföldi vendégeknek még több mint 5 százaléka (1884 ezer fő) érkezett a Szovjetunió utódállamaiból, ma már viszont a külföldi vendégeknek csupán 0,29 százaléka orosz nemzetiségű (91 ezer fő). Bár ez az adat ismét növekvő tendenciát mutat. Oroszország és Ukrajna tekintetében is az 1999-es év volt a mélypont a vendégforgalomban, melynek egyértelműen az 1998-as orosz gazdasági válság lehetett a legfőbb oka. Figyelemre méltó azonban a 2000-es év óta bekövetkezett ugrásszerű növekedés az ukrán vendégek részéről.

5. táblázat: Külföldi vendégforgalom országok szerint

Szállodák				
Év	Oroszország		Ukrajna	
	Vendégek száma	Vendégéjszakák száma	Vendégek száma	Vendégéjszakák száma
1995	93140	243024	37854	70274
1996	76795	212246	27235	51989
1997	66995	204509	23509	50318
1998	62861	193603	26122	56272
1999	37649	113624	23250	53110
2000	48600	148450	28493	67726
2001	41542	133499	31590	62770
2002	39981	130791	40635	88210
Kempingek				
1995	310	717	152	412
1996	223	469	201	445
1997	364	779	182	462
1998	320	583	303	767
1999	319	567	187	474
2000	288	499	172	397
2001	229	673	317	746
2002	281	564	248	509

Forrás: KSH Idegenforgalmi Statisztikai Évkönyvek

A belföldi és külföldi vendégforgalom arányát tekintve 1990-től 2002-ig megállapítható, hogy az 1990-es évek elején még az országos értékekhez igazodott arányaiban a három észak-magyarországi megye belföldi és külföldi vendégforgalmának alakulása. Viszont az 1990-es évek közepétől napjainkig már a belföldi vendégforgalom túlsúlya jellemző Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád megyékben is (6. táblázat). Országos viszonylatban továbbra is megmaradt a közel 50-50 százalékos részesedése a belföldi és külföldi vendégforgalmat tekintve a kereskedelmi szálláshelyeken.

A belföldi vendégéjszakák regionális megoszlását vizsgálva 2003-ban a Balaton turisztikai régió állt az első helyen, ahol a vendégéjszakák egyötödét (21,4 %) regisztráltak. Ezt követte a Budapest-Közép-Dunavidék (14,5 %), majd a sorban a tekintélyes harmadik helyet Észak-Magyarország foglalta el 14 százalékos részesedéssel.

A továbbiakban a három észak-magyarországi megye külföldi vendégforgalomra vonatkozó adatait kívánom elemezni, az orosz és az ukrán vendégforgalom alakulását külön kiemelve. Megvizsgálom a vendégek és vendégéjszakák módosulását, illetve az átlagos tartózkodási idő alakulását a külföldi vendégek vonatkozásában.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 1997-ben 45.435 külföldi vendég járt, 10,1 százalékkal kevesebb, mint az előző évben. A külföldi vendégéjszakák száma ekkor 133.699 volt, az előző évi adatnak a 99,1 százaléka. Az átlagos tartózkodási idő 2,9 éj volt. Az 1998-as és 1999-es adatok enyhe csökkenést mutatnak, a 2000-es és 2001-es értékek hirtelen emelkednek, majd a 2002-es évben ismét visszaesés érezhető.

6. táblázat: A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma megyénként (ezer fő)

Év	Terület	Vendégek összesen	Külföldi	Belföldi
1990	<i>Országos</i>	5654	3693	1961
	BAZ	234	110	124
	Heves	211	87	124
	Nógrád	57	17	40
1991	<i>Országos</i>	4712	3042	1670
	BAZ	233	109	124
	Heves	178	75	103
	Nógrád	50	10	40
1992	<i>Országos</i>	4672	2808	1864
	BAZ	213	77	136
	Heves	181	58	123
	Nógrád	58	8	50
1993	<i>Országos</i>	4896	2788	2108
	BAZ	206	77	129
	Heves	202	57	145
	Nógrád	56	7	49
1994	<i>Országos</i>	5227	2944	2283
	BAZ	245	94	151
	Heves	226	52	174
	Nógrád	63	8	55
1995	<i>Országos</i>	4828	2751	2077
	BAZ	194	58	136
	Heves	218	45	173
	Nógrád	54	5	49
1996	<i>Országos</i>	4904	2823	2081
	BAZ	192	50	142
	Heves	225	51	174
	Nógrád	55	4	51
1997	<i>Országos</i>	4993	2763	2230
	BAZ	198	45	153
	Heves	221	47	174
	Nógrád	56	4	52
1998	<i>Országos</i>	5440	2871	2569
	BAZ	242	46	196
	Heves	257	55	202
	Nógrád	57	5	52
1999	<i>Országos</i>	5552	2789	2763
	BAZ	244	43	201
	Heves	287	55	232
	Nógrád	51	4	47
2000	<i>Országos</i>	5940	2992	2948
	BAZ	266	45	221
	Heves	285	56	229
	Nógrád	55	4	51
2001	<i>Országos</i>	6073	3070	3003
	BAZ	272	49	223
	Heves	268	53	235
	Nógrád	61	4	57
2002	<i>Országos</i>	6176	3013	3163
	BAZ	289	45	244
	Heves	273	49	224
	Nógrád	62	4	58

Forrás: KSH Idegenforgalmi Statisztikai Évkönyvek, Területi Statisztikai Évkönyvek

7. táblázat: A külföldi vendégforgalom országok szerint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (1997-2004/I.)

Év	Ország	Vendég		Vendégéjszaka		Átlagos tartózkodási idő, éjszaka
		száma	előző év = 100,0	száma	előző év = 100,0	
1997	Összesen	45 435	89,9	133 669	99,1	2,9
	Oroszország	1 380	64,0	2 387	71,6	1,7
	Ukrajna	3 861	83,4	6 916	106,2	1,8
1998	Összesen	42 229	92,9	137 525	102,8	3,3
	Oroszország	969	70,2	1 783	74,7	1,8
	Ukrajna	2 809	72,8	5 369	77,6	1,9
1999	Összesen	42 088	91,7	136 659	97,7	3,2
	Oroszország	750	75,6	2 241	121,7	3,0
	Ukrajna	1 801	59,0	4 081	65,6	2,3
2000	Összesen	43 177	101,4	135 027	97,4	3,1
	Oroszország	1 248	166,4	3 351	149,5	2,7
	Ukrajna	1 344	72,7	2 722	64,3	2,0
2001	Összesen	48 228	108,1	134 637	97,6	2,8
	Oroszország	1 743	139,4	5 731	170,9	3,3
	Ukrajna	2 321	165,0	4 121	147,0	1,8
2002	Összesen	44 292	91,6	122 712	91,0	2,8
	Oroszország	1 255	72,0	3 676	64,1	2,9
	Ukrajna	2 719	117,0	6 279	152,3	2,3
2003	Összesen	46 982	104,7	127 777	102,6	2,7
	Oroszország	1 395	111,0	2 615	71,1	1,9
	Ukrajna	3 087	113,1	6 205	98,6	2,0
2004 I. félév	Összesen	18 575	111,6	50 149	117,4	2,7
	Oroszország	802	102,4	1 246	73,8	1,6
	Ukrajna	1 426	111,3	2 778	93,3	1,9

Forrás: KSH Területi Statisztikai Évkönyvek

2003-tól újra beindul a lassú növekedés. Oroszország és Ukrajna vonatkozásában a százalékos ingadozás sokkal erősebb, mint az összes külföldi vendégforgalom változása. Nemcsak a vendégek és vendégéjszakák, hanem az átlagos itt tartózkodási idő is nagyon lecsökkent mindkét ország részéről (átlag 2 éj). Az összes külföldi vendég vonatkozásában az orosz és ukrán vendégek aránya nem túl jelentős a megyében. 1997-ben Borsodban az összes külföldi vendég 3 százaléka volt orosz, 8,5 százaléka pedig ukrán állampolgár, mely arányok közelítőleg napjainkig megmaradtak.

A Heves megyei adatok is igazodnak a borsodihoz és az országos átlaghoz. 1997-ben a 46.796 vendég 123.075 éjszakát töltött a megyében, átlagosan 2,6 éjszakai tartózkodással. Az 1998-as és 2000-es évek kimagaslóan jó eredményeitől eltekintve végig csökkenő tendenciákat mutatnak a vizsgált értékek. Az orosz és ukrán vendégforgalom alakulása még szerényebb, mint a fentebb vizsgált Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. 1997-ben a látogatóknak 1,72 százaléka volt orosz, 2,93 százaléka ukrán nemzetiségű. Az évek folyamán ezek az adatok nem mentek át túl nagy változáson. A vendégéjszakákat illetően is kisebb értékeket kapunk az összes külföldi látogató által eltöltött vendégéjszakák átlagától: kb. 1,85 éjt töltenek itt az orosz és ukrán vendégek.

8. táblázat: A külföldi vendégforgalom országok szerint Heves megyében (1997-2004/I.)

Év	Ország	Vendég		Vendégéjszaka		Átlagos tartózkodási idő, éjszaka
		száma	előző év = 100,0	száma	előző év = 100,0	
1997	Összesen	46 796	90,6	123 075	91,8	2,6
	Oroszország	805	84,0	1 785	71,3	2,2
	Ukrajna	1 372	113,5	1 936	112,4	1,4
1998	Összesen	51 932	108,7	157 627	124,8	3,0
	Oroszország	763	94,3	1 886	105,4	2,5
	Ukrajna	1 191	86,8	1 734	89,6	1,5
1999	Összesen	53 395	98,6	164 949	102,1	3,1
	Oroszország	479	61,2	1 099	57,1	2,3
	Ukrajna	821	63,4	1 188	63,3	1,4
2000	Összesen	55 757	103,3	174 116	104,7	3,1
	Oroszország	374	78,1	738	67,2	2,0
	Ukrajna	671	80,8	1 181	97,9	1,8
2001	Összesen	53 227	95,2	171 175	98,3	3,2
	Oroszország	776	207,5	1 373	186,0	1,8
	Ukrajna	951	141,7	1 432	121,3	1,5
2002	Összesen	48 741	91,4	146 554	85,2	3,0
	Oroszország	853	109,9	1 811	131,9	2,1
	Ukrajna	668	70,2	1 072	74,9	1,6
2003	Összesen	42 566	87,3	110 134	75,1	2,6
	Oroszország	809	94,8	1 455	80,3	1,8
	Ukrajna	732	109,6	1 421	132,6	1,9
2004 I. félév	Összesen	14 340	90,3	35 232	94,8	2,5
	Oroszország	187	37,1	664	74,6	3,6
	Ukrajna	271	98,9	657	124,2	2,4

Forrás: KSH Területi Statisztikai Évkönyvek

Végül vizsgáljuk meg, hogy Nógrád megyében hogyan alakul a helyzet. Itt az összes külföldi vendégforgalmat illetően is kisebb értékeket kapunk, mint Borsodban, vagy Hevesben. Köszönhető ez annak, hogy a megye területe, lakossága is kisebb, mint a fent említett megyéké, illetve a megye elsősorban természeti szépségével emelkedik ki, amelyet viszont a külföldi turisták még nem fedeztek fel maguknak. Kevesebb a hagyományos történelmi látnivaló és a kulturális programok száma. A vizsgált időszakban az összes külföldi vendégforgalmat illetően az 1998-as 2001-es és 2003-as években volt növekedés az előző évhez képest, a többi időszakban csökkenés volt tapasztalható. Az átlagos tartózkodási idő 1997-ben 3,3 éjszaka, 2003-ban csak 2,5 éjszaka volt. A három megyében az orosz és ukrán vendégek száma itt a legalacsonyabb, számuk és az általuk eltöltött vendégéjszakák száma az 1997-es és 1998-as évektől eltekintve minden évben csökkent. Az átlagos tartózkodási idejük 2,5 éjszaka körül mozog. 1997-ben a megyébe érkező 4020 külföldi vendégnek 1,84 százaléka volt orosz, 0,84 százaléka pedig ukrán nemzetiségű. 2003-ban ez az arány még rosszabb: az összes külföldinek csak 0,77 százaléka orosz, 0,47 százaléka pedig ukrán állampolgár.

9. táblázat: A külföldi vendégforgalom országok szerint Nógrád megyében (1997-2004/I.)

Év	Ország	Vendég		Vendégéjszaka		Átlagos tartózkodási idő, éjszaka
		száma	előző év = 100,0	száma	előző év = 100,0	
1997	Összesen	4020	96,1	13282	112,2	3,3
	Oroszország	74	121,3	350	238,1	4,7
	Ukrajna	34	242,9	40	108,1	1,2
1998	Összesen	4573	113,8	14725	110,9	3,2
	Oroszország	187	252,7	687	196,3	3,7
	Ukrajna	61	179,4	83	207,5	1,4
1999	Összesen	4 208	90,1	15 292	100,9	3,6
	Oroszország	95	50,8	257	37,4	2,7
	Ukrajna	69	113,1	429	520,0	6,2
2000	Összesen	3 683	87,5	13 727	89,8	3,7
	Oroszország	70	73,7	186	72,4	2,7
	Ukrajna	40	58,0	135	31,5	3,4
2001	Összesen	4 310	117,0	12 228	89,1	2,8
	Oroszország	21	30,0	147	79,0	7,0
	Ukrajna	36	90,0	126	93,3	3,5
2002	Összesen	3 964	91,3	12 734	103,6	3,2
	Oroszország	8	38,1	65	44,2	8,1
	Ukrajna	44	122,2	163	129,4	3,7
2003	Összesen	4 273	107,4	10 517	82,2	2,5
	Oroszország	33	412,5	76	116,9	2,3
	Ukrajna	20	45,5	37	22,7	1,8
2004 I. félév	Összesen	1 648	99,9	4 328	112,6	2,6
	Oroszország	20	181,8	50	138,9	2,5
	Ukrajna	17	242,9	34	425,0	2,0

Forrás: KSH Területi Statisztikai Évkönyvek

Úgy gondolom, hogy ezek az adatok nem okozhatnak túl nagy meglepetést a régió idegenforgalmát illetően. Észak-Magyarország vendégkör-összetételében a német, lengyel, osztrák, holland és szlovák turisták szerepelnek az első helyeken. Érdekes adat, hogy 2001 óta folyamatosan nő a lengyel turisták aránya a régióban (6,6 %), megelőzve ezzel a korábban csúcstartó németeket (4,9 %). Az orosz és ukrán vendégforgalom nagy része a Balatonra és a Tisza-tó környékére, a gyógyüdülőkre, illetve a keleti határmegyékre, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Biharra koncentrálódik.

Az Észak-magyarországi régió turizmusának növekedéséhez hozzájárulhatnak a több napos kulturális rendezvények, a gasztronómiai- és borfesztiválok, a külföldi vendégeket is idecsalogató különleges programok. Emellett a természetes táj szépsége, a történelmi emlékek sokasága, a gyógyturizmus fejlődése mind hatalmas előnyöket és lehetőségeket tartogatnak a régió idegenforgalmának fellendítéséhez.

Záró gondolatok

Megállapítható tehát, hogy a magyar-orosz és magyar-ukrán kapcsolatok fejlesztése nagy lehetőségeket hordoz magában. Fokozott figyelmet kell fordítanunk a kereskedelmi kapcsolatok

fejlesztésére a már fentebb említett összekötő szerep elnyerése érdekében, hiszen ezért a pozícióért Magyarország mellett Lengyelország és Szlovákia is harcba száll.

A gazdasági-kereskedelmi kapcsolatok erősítéséhez elengedhetetlen a nyelvtudás. Nem kellene háttérbe szorítani az orosz nyelv oktatását és tanulását, sőt ellenkezőleg, meg kell adni a lehetőséget a diákok számára, hogy választhassák az általános- és középiskolákban is az orosz, mint tanulható idegen nyelvet.

A külföldi tőke becsalogatása ma már nehezebben megy, mint az európai uniós tagságunk előtt, hiszen az EU-s versenyszabályok miatt nem tudjuk felkínálni a külföldi tőkebefektetőknek azokat a kedvezményeket és mentességeket, melyekkel korábban élhettek. Ennek ellenére bízom benne, hogy nem csak az Európai Unió befektetői látják Magyarországon a stabil és kockázatmentes befektetési piacot, hanem a keleti befektetéseknek is kedvez a jobb átláthatóság, a hatékonyabb és egységes intézményi- és jogi háttér és az EU többi tagországának közelsége.

Az idegenforgalom tekintetében szintén célunk, hogy ne csak az Európai Unió tagországaival ismertessük meg hazánkat. Ha figyelembe vesszük, hogy Oroszország lakossága közel 150 millió, nagyon csekélynek mondható a hazánkba irányuló eddigi turistaforgalom mind országos mind regionális szinten. Óriási küldőpiacról van tehát szó, ahonnan a látogatókat ide kell vonzani, megfelelő reklámokkal és egyéb marketing tevékenységekkel.

Az unió kibővülésével megváltozott feltételek egy része kedvezőtlen lehet orosz szempontból, nagy részük mégis inkább a kelet-közép-európai térség, ezen belül Magyarország és Oroszország közötti kapcsolatok élénkülését hozhatja.

Irodalom

Deák A.-Farkas P.-Ludvig Zs.-Réthi S. (2001): Oroszország a világgazdaságban – válság előtt és után. Aula. Budapest.

Viczai P.(2001): Oroszország mai szemmel, különös tekintettel a magyar-orosz kereskedelmi kapcsolatok alakulására - egy moszkvai tanulmányút tapasztalatai alapján. BGF. Budapest.

KSH (2003): Magyarország régiói, Észak-Magyarország, KSH Budapest.

Tóth I. J.(szerk.) (2003): Észak-Magyarország gazdasági helyzete, 1990-2001. Adatok, tendenciák, elemzések. MKIK GVI. Budapest.

KSH Idegenforgalmi Statisztikai Évkönyvei

KSH Magyar Statisztikai Zsebkönyvei

KSH Régiók Zsebkönyvei

KSH Statisztikai Évkönyvei

KSH Területi Statisztikai Évkönyvei

Turizmus Bulletin 2004/1.-2.

www.ksh.hu

www.itd.hu

www.mnb.hu

www.hungarytourism.com